

TAČKA IX

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu master rada Sandre Lizdek

I Z V J E Š T A J

Sandra Lizdek, studentkinja interdisciplinarnih Studija za inkluzivno obrazovanje, na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je master rad na temu **Strategija uključivanja djece sa govorno-jezičkim poteškoćama u predškolske ustanove**. Tema ovog rada je odobrena 03.02. 2022. godine na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta i odabrana komisija za njegovu ocjenu, u sastavu: Prof. dr Tatjana Novović, prof. dr Nada Šakotić i prof. dr Dijana Vučković.

Kandidatkinja je uspješno položila ispite predviđene nastavnim planom i programom Studijskog programa za inkluzivno obrazovanje. Nakon temeljnog pregleda rada, Komisija Vijeću podnosi slijedeći izvještaj.

U uvodnom dijelu rada, kandidatkinja razmatra teorijsko-naučne pojmove i argumente o značaju govorno-jezičkog razvoja i adekvatnog podsticaja djeteta u ovoj sferi, kao značajnih pretpostavki uspješne adaptacije učenika na školski život i efikasnog napredovanja u usvajanju programskih ciljeva. U atmosferi povjerenja i kontinuirane razmjene značajnih informacija između nastavnika i roditelja se obezbjeđuje adekvatna i funkcionalno organizovana potpora djeci/učenicima. Ukoliko se pojave određeni problemi u ponašanju i učenju kod učenika, blagovremenim i pažljivo planiranim strategijama za unapređivanje postignuća moguće je efikasno prevazići ili umanjiti aktuelne poteškoće.

Kandidatkinja Lizdek, u teorijskoj elaboraciji ključnih pojmova iz korpusa datog predmeta proučavanja, detaljno ukazuje na značaj blagovremenog praćenja i detektovanja

određenih specifičnih odstupanja u govorno-jezičkom razvoju djeteta. Takođe, obrazlaže i adekvatno argumentuje prednosti kontinuirane saradnje između roditelja i nastavnika, imajući u vidu poteškoće na koje djeca sa pomenutim smetnjama nailaze u predškolskom ambijentu. Pozivajući se na relevantne izvore u pedagoškoj literaturi, S. Lizdek, u okviru teorijskog razmatranja fokusirane problematike izdvaja nekoliko ključnih predmetnih cjelina: definisanje govorno-jezičkih poteškoća; tipovi govorni-jezičkih poteškoća; strateški pravci razvoja inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori; uloge vaspitača i stručnih saradnika u procesu inkluzivnog obrazovanja; značaj vršnjaka i roditelja u procesu adaptacije djece sa govorno-jezičkim poteškoćama na predškolsku ustanovu; individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) i značaj ABLC programa.

Lizdek ističe da se govorno-jezičke smetnje mogu javiti u bilo kom razvojnom periodu kod djeteta i ispoljavaju se kao nepravilnosti u izgovaranju, artikulaciji, čitanju i pisanju (Vladisavljević, 1987). U okviru oblasti poremećaja artikulacije, kandidatkinja Lizdek sagledava detaljno, uz pravilno pozivanje na relevantne naučne izvore najčešće smetnje iz ovog spektra: alalija, dislalija, dizatrija, poremećaji ritma i tempa govora i poremećaji jezičkih struktura, koji uključuju afaziju i dizgrafiju. Svako od navedenih poteškoća, S. Lizdek posvećuje posebnu pažnju, ukazujući na porijeklo problema, načine prepoznavanja i postupke podrške u procesu prevazilaženja pomenutih specifičnih teškoća.

U posebnom poglavlju, kandidatkinja Lizdek opisuje razvoj inkluzivnog modela u crnogorskom društvenom i obrazovnom kontekstu, posebno razmatrajući postignuća u ovoj oblasti kroz prizmu projektovanih ciljeva apostrofiranih u aktuelnoj Strategiji inkluzivnog obrazovanja, za period 2019-2025 (2019). Uočavajući potrebe i kadrovske kapacitete od značaja za razvoj inkluzivne prakse, Lizdek se posebno bavi pitanjem organizovanja i realizacije kurikuluma, unutar kojeg je nužno podešavanje posebnih ciljeva i zadataka za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama. Učitelj sa ostalim članovima stručnog tima uvažavajući bitne elemente trenutnog razvojnog statusa djeteta (intelektualni, emocionalni, socijalni, zdravstveni) i teškoće koje dijete ima u savladavanju obrazovnih i vaspitnih ciljeva kreira individualni obrazovni program (Šakotić, 2016). Program emocionalnog podsticanja govorno-jezičkog razvoja (op. prevod: originalni naziv na engl. Affect-Based Language Curriculum, ABLC)

podrazumijeva partnersku saradnju članova porodice i stručnjaka koji rade kao tim. Svrha programa je da porodici, vaspitačima i terapeutima pruži program koji je napravljen kako na novim, tako i na tradicionalnim znanjima o razvoju komunikacije i jezika. Ovaj program prikazuje jezičke vještine i sposobnosti kojima bi dijete treba da ovlada u određenoj razvojnoj etapi. Pomenuti program sadrži i liste provjere, koje omogućavaju permanentno, formativno praćenje i procjenjivanje razvojnog statusa djeteta, te shodno tome, planiranja predstojećih akcionih ciljeva.

U tematskoj cjelini koja se odnosi na pregled dosadašnjih istraživanja, kandidačkinja izdvaja nekoliko zanimljivih, indikativnih istraživačkih nalaza prikazanih u okviru tematski srodnih studija, fokusiranih na oblast govorno-jezičkih teškoća kod djece na ranom i školskom uzrastu.

U polazištu metodološkog okvira rada, S. Lizdek je precizirala cilj svog istraživanja, koji glasi: utvrditi na koji način vaspitači uključuju, podržavaju i podstiču djecu sa govorno-jezičkim poteškoćama tokom vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama. Opštu hipotezu, koja je kompatibilna sa istaknutim istraživačkim ciljem, kandidačkinja adekvatno operacionalizuje kroz četiri sporedne pretpostavke. Istraživanje je realizovano u JPU "Đina Vrbica" i PPU "Artić Pinokio" u Podgorici na uzorku od 50 vaspitača. Primjenjujući odgovarajuće istraživačke postupke i instrumente, kandidačkinja Lizdek potvrđuje postavljene hipoteze, dokazujući da djeca sa govorno-jezičkim smetnjama imaju poteškoća prilikom adaptacije na atmosferu u vrtiću, da pokazuju nespretnost u sferi socio-emocionalne zrelosti. Takođe, istraživački potvrđuje pretpostavke o potrebi nastavnika za stručnim usavršavanjem u ovoj oblasti, kao i za kontinuiranom sistemskom podrškom od strane članova tima u predškolskoj ustanovi. Na temelju prikupljenih istraživačkih indikatora i zaključaka, kandidačkinja Lizdek izdvaja preporuke o eventualnim pravcima preveniranja navedenih izazova.

Na osnovu navedenog, Komisija sa zadovoljstvom konstatuje da master rad kandidačkinje Sandre Lizdek, na temu: **Strategija uključivanja djece sa govorno-jezičkim poteškoćama u predškolske ustanove**, ispunjava normative koji važe za master radove,

te stoga predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

Nikšić, 16. mart 2023.god.

Komisija, u sastavu:

prof. dr Tatjana Novović

Filozofski fakultet Nikšić

Tatjana Novović

Prof. dr Nada Šakotić

Filozofski fakultet Nikšić

N. Šakotić

Prof. dr Dijana Vučković

Filozofski fakultet Nikšić

D. Vučković

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 16.03.2023.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	799		

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu magistarskog rada Monike Dušaj

„ANALIZA FAKTORA KVALITETA NASTAVE CRNOGORSKOG JEZIKA KAO NEMATERNJEG (U DRUGOM CIKLUSU) U OSNOVNOJ ŠKOLI NA ALBANSKOM JEZIKU U CRNOJ GORI“

I Z V J E Š T A J

Monika Dušaj, student postdiplomskih studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Nikšiću uradila je magistarski rad na temu **„Analiza faktora kvaliteta nastave Crnogorskog jezika kao nematernjeg (u drugom ciklusu) u osnovnoj školi na albanskom jeziku u Crnoj Gori“**. Tema ovog rada je prijavljena 16.03.2021. godine, a kasnije i odobrena na sjednicama Vijeća Filozofskog fakulteta i odabrana komisija za njegovu ocjenu, u sastavu: prof. dr Saša Milić (mentor), dr Katarina Todorović i doc. dr Jovana Marojević. Kandidatkinja je sa odličnim uspjehom položila sve ispite predviđene nastavnim planom i programom magistarskih studija pedagogije. Nakon temeljnog pregleda rada, Komisija ima zadovoljstvo da Vijeću podnese sljedeći izvještaj.

Budući da je riječ o pionirskom istraživanju ove problematike u Crnoj Gori smatramo da rezultati ovog istraživanja imaju nesumnjiv značaj i daju početni doprinos daljim istraživanjima u ovoj oblasti u Crnoj Gori. Rezultati istraživanja potencijalno mogu predstavljati značajan doprinos kako teorijskim saznanjima u oblasti učenja nematernjeg jezika tako i neposrednoj praksi obrazovanja učenika albanske nacionalnosti, nude i bolje razumevanje zbivanja

Magistarska teza kandidatkinje Monike Dušaj napisana je na 99 stranica teksta (sa proredom 1.5), standardnog formata A4. Iz perspektive tehnike i metodologije naučnog rada, teza zadovoljava neophodne akademske standarde u pogledu strukturnog i kompozicionog uobličenja osnovnog sadržaja. Rad je adekvatno koncipiran i strukturisan, a napisan je uz poštovanje relevantnih naučno-metodoloških načela. Kandidatov odnos prema raznorodnoj literaturi je uspješan i dinamičan. Osim tekstualnog dijela rad sadrži 70 tabela i 3 grafikona.

Rad je strukturiran kroz sljedeće kompozicione cjeline:

1) Izvod rada, 2) Abstract (na engleskom jeziku), 3) Uvod (str. 8), 4) Teorijski pristup (str. 9 - 27) 5) Metodologija istraživanja (str. 28-30) 6) Analiza i interpretacija rezultata (str. 31-74), 7) Zaključna razmatranja (str.75-76) i 8) Literatura (str. 78-81) .

U Izvodu rada kandidatkinja daje koncizan pregled ukupne materije koja čini njegov sadržaj i time nas ukratko bliže upoznaje sa koracima koji su poduzimani prilikom izrade same magistarske teze. Definisanjem osnovnih pojmova Analiza-Faktor-Kvalitet-Nastava-Crnogorski jezik kao nematernji- Drugi ciklus- Osnovna škola- pažnji čitaoca dat je referentni okvir za kasnije praćenje ukupnog sadržaja rada. U Uvodu rada kandidatkinja će govoriti o značaju jezika o integraciji manjina u društvu. Na samom početku navodi kako nedovoljno znanje crnogorskog jezika umanjuje mogućnosti za dalje obrazovanje pripadnika albanske nacionalnosti u obrazovnim ustanovama gdje se nastava izvodi na crnogorskom jeziku. Dušaj takođe navodi da je potreba za ovim vidom istraživanja intenzivirala posebno u posljednjoj deceniji budući da kako ona navodi pripadnici albanske nacionalnosti u opštinama gdje se nastava izvodi na albanskom jeziku nedovoljno poznaju crnogorski jezik.

Teorijski pristup rada razrađen je kroz šest ključnih cjelina, i to: 1. Pregled međunarodnog zakonodavstva u oblasti obrazovanja manjina, 2. Pregled crnogorske zakonske i strateške regulative u oblasti obrazovanja manjina, 3. Nastava Crnogorskog jezika kao nematernjeg u školama na albanskom jeziku u Crnoj Gori, 4. Fond časova nastave Crnogorskog jezika kao nematernjeg u školama na albanskom jeziku, 5. Udžbenici i priručnici za nastavu Crnogorskog jezika kao nematernjeg, 6. Stručna sprema nastavnika za nastavu Crnogorskog jezika.

U prvom dijelu kandidatkinja daje pregled najznačajnijih međunarodnih preporuka u oblasti obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina.

U drugom dijelu teorijske razrade teme Dušaj daje pregled zakona o manjinskim pravima za obrazovanje kao i strategije manjinskih naroda. Ovdje kandidatkinja analizira crnogorske zakonske i strateške regulative u oblasti obrazovanja pripadnika manjina.

U trećem dijelu teorijske osnove rada, Dušaj daje pregled aktuelnog statusa nastave crnogorskog jezika kao nematernjeg , o nastavnim planovima i programima kao i o važnosti osposobljavanja učenika za komunikaciju u govornoj i pisanoj formi.

U četvrtom dijelu teorijskog pristupa ovog rada kandidatkinja Monika Dušaj govori o fondu časova nastave Crnogorskog jezika kao nematernjeg u drugom ciklusu osnovne škole, odnosno broju časova koji spadaju u obavezni dio nastave i broju časova koji pripadaju otvorenom dijelu gdje nastavnici treba da u planiraju nastavni sadržaj u saradnji sa roditeljima.

U petom dijelu ovog magistarskog rada Dušaj daje pregled udžbeničke literature za nastavu Crnogorskog jezika kao nematernjeg u osnovnim školama na albanskom jeziku.

Šesti dio rada posvećen je metodičkoj osposobljenosti nastavnika za izvođenje nastave crnogorskog jezika kao nematernjeg. Dušaj ovdje govori o važnosti stručnog usavršavanja nastavnika kao i o disciplinama koje su uključene za obrazovanje nastavnika u cilju što efikasnijeg zadovoljavanja potreba učenika.

U Metodološkom okviru rada, precizno je definisana sva aparatura jednog istraživačkog projekta: problem i predmet, cilj i zadaci, istraživačke hipoteze, te karakter i značaj samog istraživanja. Precizira se populacija i uzorak, upotrijebljene metode, tehnike i instrumenti, kao i način obrade podataka. Na temelju dosadašnjih rezultata srodnih istraživanja, kao ključna hipoteza postavlja se činjenica da nastava Crnogorskog jezika kao nematernjeg u osnovnim školama na albanskom jeziku u Crnoj Gori nije optimalnog kvaliteta.

U četvrtom dijelu rada - Rezultati istraživanja detaljno su prikazani rezultati obrade prikupljenih podataka.

U poglavlju Diskusija rezultata kandidatkinja prikazuje kako se dobijeni rezultati uklapaju u širu oblast.

Poglavlje Zaključnih razmatranja predstavlja svojevrsnu sintezu teorijskih postavki i istraživačkih nalaza rada. Kandidatkinja Dušaj u ovom poglavlju daje preporuke za poboljšanje i unapređenje kvaliteta nastave crnogorskog jezika kao nematernjeg .

Poglavlje Ograničenja studija prikazana su moguća ograničenja za dalji nastavak istraživanja faktora kvaliteta nastave crnogorskog jezika kao nematernjeg.

Magistarski rad Monike Dušaj odlikuje se nesumnjivom naučnom novinom i originalnošću, budući da ne predstavlja samo analizu faktora kvaliteta nastave crnogorskoga jezika kao nematernjeg već je ukazala i o nezadovoljavajućem nivou znanja crnogorskog jezika kod učenika. Kandidatkinja

zaključuje da je veoma značajno način organizovanja nastave za pripadnike manjina kao i da planovi i programi sadrže teme iz oblasti jezika i kulture manjina. Istraživanje poduzeto u okviru magistarskog rada, i na njemu zasnovana diskusija, ukazuju na duboko promišljanje kandidata na temu analiza faktora kvaliteta nastave crnogorskih jezika kao nematarnjeg u drugom ciklusu, i široko i analitičko posmatranje mogućih razloga ali i rješenja za poboljšanje i unapređenje učenja crnogorskog jezika u osnovnim školama na albanskom jeziku.

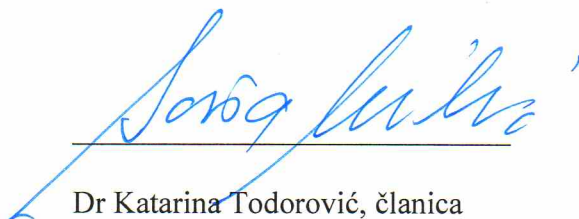
Na osnovu iznijetog, Komisija sa zadovoljstvom konstatuje da magistarski rad Monike Dušaj pod naslovom „Analiza faktora kvaliteta nastave crnogorskog jezika kao nematarnjeg (u drugom ciklusu) u osnovnoj školi na albanskom jeziku u Crnoj Gori “ ispunjava naučne normative koji važe za magistarske teze, te stoga predlaže Vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

Nikšić, 13. mart 2023g.

Komisija

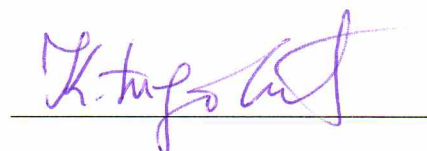
Prof. dr Saša Milić, mentor

Filozofski fakultet Nikšić

Dr Katarina Todorović, članica

Filozofski fakultet Nikšić

Doc.dr Jovana Marojević, članica

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE FILOZOFSKI FAKULTET NIKŠIĆ			
PRILJENO:	20.03.2023.		
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	821		